

האנדעלס אינשטרעמען איף דער העכסטער שטופע
פון דערזעהלס. אין 1677 פון נישטא לאוואל האט זיך
בעקאנט פאר קעניג לודוויג דעם 14טן אויף די ברייטע
שפייטעס פאר ערעבונג האט קאלברט בעפולען אז אן אויסער
וועגן זאל מעכטאס ווערען? פון אוואיצני קאפעסעטענט
פערזענען פון דער קאפאליטע "צום אונגליח" — זאגט ער
ברומאטש — "ווייזען די פערזאנען וועלכע זענען אויסגעקליבען
נעווארען פאר דער אונטערזוכונג אליון נעווען בעפעסענט
מיט'ן האנדעל מיט די ווידער. נאטישליכער וויעל זיינען זיי
ערע שיעפעס נעווען מיט פארזאמליטע. שילדערנדיג זיי
ווייער בעריכט האט מעכטאס אויסגעזעהן צו קליין דעם האנדעל
פון שטארקע פערסענען, זאגט ער ברומאטש: "מיר האבען
נעמטס איבערראשט ווערען לענדענדיג די מעמארען פון יענער
צייט, אין וועלכע אלע בעקלאנען ווך איינשטימט אויף דיא
טרייערע ערזאמלען פון דיעזען האנדעל. די שרייענדסטע
אונטערטעמיקייט. די שרעקליכסטע אונטערזאליטעט. נאצע
קאפאליטע רואינירט פון שכרות, קורקולורס פערטאטלעכע
דיערעסטיכסטע מיליטען פון דער בעפעלערונג רואינירט
ווייער ענדזנד פארן ארפאסלאווע קעספערציעזעס, דאס זיינען
נעווען אלע איינעם פון די שרעקליכע ערזאמלען פון אלעקאטע
אין וואס האט א בעלייגונג פאר דיעזע אלע איינזיגער?
א פאאר וועגען וועלכע זיינען זיך נעווארען, דאס רייכטסטע
אומטעקערט אין פארמאגער, ערשטענערען דאס רייכטסטע
וואס זיי האבען אויף א שנעליכען אופן אָנגעוואמעלט.
לאוואל שילד צו קאפערטעט אין נעווען דרויסן, א
פריסטער, וועלכער האט אזוי איבערגעלאזען א לאנגע שילד
דערזען וועלכע דעם. "אויף דעם פונקט האט ער שטערבען
צו לאוואל — האט אויף איהם געזאגט. אין די נייגונג, אלע
די אינדיאנער צו שטאפן אין נאך שטארקער וון פון די אירא
פערשטע פערלעך, זיי זיינען אויף צוויי טעג, וועלכע ווערען
די דאזיגע נייגונג, אין אז די אויפארדונגען, וועלכע קומען אויס
פון דעם ביי די אינדיאנער זיינען ערזעג, אויך האב עס איהם
בעוועיזען פאר פאלגערען אופן:
אויב אין א געוויסען פלאץ זאלען די אינדיאנער האבען
א פרייען צומיטער צו שטאפן, וועלען זיי זיך אלע אנטהערען.
אלסע, נאכע, פרינס, פרינס, פרינס אין קונדער, אלע אויף,
אז קיין איינער וועט נישט מיליטען נישטער. אויב דער שטאפ
וועט נישט גענוג בליין אויף צוויי טעג, וועלען זיי זיין שטור
צוויי טעג, נאכע אין ארד גענוג פאר א נאך וועלען זיי זיין
שטור א וואך, אויב וואר א מאנטאס וועלען זיי זיין שטור א מאנטאס.
דאס זעלען מיר נישט אפלאזא. עס מיינט א פערזאנע, פערזאנע,
שטאפן, וועלען קריגען ביכער פער פון די אינדיאנער דורך
שטאפן, נישט אנטהערען אויף דער געמאר פון די אויפארדונגען
וועלען זיי אנטהערען אויף דער דעם. אין אכטען נישט אויף ווייער

דאמיט האט געזעהעלט איבערשטען אז דער אינטערנאציאנאלער
מארגאנאזאציע האט געוויסען אלע בעסטאפאונגען אז ער
שרעקונגען געגען אז פילע בענעוועלע זייט מיט שנאמא אז או
דערוועג שטערבנדיגע וויסנדיקע מענטשן.
געדענקט וועגנען דעם דאזיקען פארשטעט זאגט שפעטער
שאטוואי אז דער פונקט הערליכער האבען איינשטעלען דעם פון
ווי אויף זיי בעווייזען דעם קעגנזאנדיקע דאטא, אז דער האנדלע
איז אפגעלאזט נויטיג, אום צו פריינדלעך דא אינאיינאנדר, מיט
דא פראפאגאנדע איינשטעלען. ווי האבען זיך אויסגעשפילט א
וועג ווי אויף זיי בעווייזען, אז דער שארען פון דעם שנאמא
האנדלע איז שטארק איבערשטען געווארען.
דא פאזיציעלע בעסטיאלינג אינ'ם פונקט שווינדעל.
דעם 10טען נאוועמבער 1679 האט דערוועגטען אונזערע
פון מווינצע, ער דא האט אלעם געמאכט אויסצויבעלען דעם
פערסאנלעכע אינאיינדר האנדלע, אנגעפיהרט דורך אונזערע
הענדלע, אבער "אלעס איז געווען מווינצע, ווייל עסלעך

פראגמאטיקערס, אויף איר דער געווענליכער מאכט דורך גוט וויסענדיג, און עסמאס נאך א טהייל און פראגמאטיש".

קומענדיגס יאָהר האט דויענעמא אינפארמירט דן פראגמאטישע געווענליכע און זיינען געוועזען אזוי נרוימע קלאסעס נעמען געווענליכע פערסאנעס און מאכטשטעל, וועלכער האט דיע- ווען פאסטעס פערזענלעך זייט דעם יאָהר 1670.

די קלאסעס נעמען פערסאנעס זיינען געווען "הענט זיין גרויסאויספארטיגט און זיין און פאר אן אשונעם האנדלעך".

שטארק, מיט'ן צוועק אז דעם עלטערס פערזאנליכע וועלכער
פערבאט זיך אונטערצוגעבן צווייטערס צו ארעסטירן
זאל צוריקגעקערן ווערן. ווערן אויפגאבן דאס איז איין
געשטעלט. "שטענדיג האט אויף בעמערקט אז מאכט ער
לעב פאר שפירא (לעבער) פילן" מאנטערעלער שטיינאר
יין, "אונזער אויז אן ערליכער מאן", איז ער אבער דאך
ניט געווען קיין פערמער צו זיך אומגעוועליכקייטן אויפ'ן
פוטער מסחר. פערט אויף שטענדיגס ווערענען
פארטראגלייזטן אויך קעשענע פערציט יונגער פראקט אין
יאהר, וועלכע ער האט בעזאג פאר זיינע פוטער אפצוהייבן
אבער ער האט אבערליקעט אז זי כסות איז געווען אויז כרויס.
צווישן "אונזערע מאנא" אונזערע ווינוציאז אונזערע

מחלוקה וזעזוען די רעספעקטיווע רעכטע זייערע און אויך ווען מענטש וואגט און נרטיסער, און דושיגענאר האט עס דאריין מען לאזט וואונט וועגען די הערשיגערע אכטעלצוועלפיגקייטען, און האט בעריכטעט וועגען דעם בראפען האנדעל וואס געהט אן מיט די אנדראכער, און ווי מען פערשטורט זיי.

"די מייסטיקן", האט ער און א גאנץ אנהענגליכע טאן געשריבען דעם 13טן פארעכטער 1680, "סענען" נישט זעהר פיעל ערמיטאזשן ווערען, און צופילע מוסט דארף מען אויך זייטן צו געבען די הערערן פון מוס. סולמיס און די יעוואנסקע צווייגטן און אינאיינעם, ווייז נישט נאר ברענגען זיי וויכערהייט פאר'ן לאנד, און ברענגען אהין פעלצווארע, נור זיי שערען אויך נאט און דעם קעניג, דורך דעם היינטיגער פארל קריסטע, וואס זיי באטען דא". ער האט ווייטער צוגעגעבען, "א דעם וואונט פון מענטשן נעלד. דעם עבראכט ער נאָרענאָר, סיער פאר, בראטע דל, און זיין אנטעל פאטראן: און שיענען שפיטלאך אַר, געלערנט מיט פעלצווארע צו די געלעגנע". ער בעריכט האט ער ווייטער געוואָסן און אויך בעריכטעט מיט דעם, וואס פאר זעכציג מווינלע פראגע פעלצווארע, זיינען אהין אכטענשיפט שטערען, און אז די באטעמטע האבען אפילו געבראכען זייערע פערזאנלעכע, פערזענלעכע גיכער פלעגן צו די געלעגנע, וועלכע האבען זיי געזעהלט דאפעלטעט פרייען, ווי זיי פלעגטן בעקומען פון די פראנצויזן און מווינלע.

(פאָרשטעלונג מיטוואך)

אירען, ווי לאנגמאין דער
ען, זיך אזוי פונקט ביים
אין טאקא א ביטע זאך,
און מען טון אמאָהל א
זאָגען.
שלום וועגן און אמאָהל
הערט זיך עפעס מיט
אן תמיד זיין אזוי פינקט
אָל אנאָנסירט א מיטג
אָל געקומען — ניין, א
: אכט מיינט מן הסוג
אירדער וואָס אירדער ווען
אין, זייער, לכן וועל איך
די עולם ?
אן געקומען ניין א וייער
גער ניט געווען דאָרט.
שיין א פנים געענדיגט
הסתם פינקט אכט — לויט
— אן ווי לאנג גערויעט א
זיינס און צוויי און נאָרן
אָל האב אויסגעווען געני
געטליכקייט אונזערע וועט
וויינגעהייט אן דער ערד
הא וואָלט איך געשרי
ען, זי וואָלט אייך געהא
יענעם גענוג די אָנסירט
אָבער דאָס ניט. איך וויל
לעבטער.
ער שיינעל בון איך צו
אן די אוועק פון אלסגער
אן אימינאציאָנס בעאסט
זיך אָנגעשטויסען אז זי
'ביסטען' 'העסט'.
געשטאן א פנים.
זאָגט מען, ווען ער דעקט
אָל מיט דער קאלערע, שטער
רוים . . .

